

AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK NAGYKAMARAI ÍTÉLETE A SANCHEZ KONTRA FRANCIAORSZÁG-ÜGYBEN, AVAGY FELELŐS-E EGY POLITIKUS A FACEBOOK-FALÁRA ÍRT KOMMENTEKÉRT***

<https://doi.org/10.51783/ajt.2023.3.03>

Jelen tanulmányban az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) Nagykamara Sanchez kontra Franciaország ügyében hozott ítélet elemzésére vállalkozunk, különös tekintettel a közvetítő szolgáltatói felelősség értelmezésének bemutatására egyes, közszereplőnek minősülő személyek kontextusában. A tanulmány szerkezetileg három nagy egységre oszlik. Elsőként ismertetjük az internetes tartalomért való felelősség uniós keretrendszerét az Eker. irányelv vonatkozó rendelkezésein keresztül. E szegmensben hangsúlyos szerepet kap a Sanchez kontra Franciaország-ügyben is említett notice and takedown szabály, amelynek értelmezését az EJEB kapcsolódó gyakorlatán, különösen a Delfi-ítéleten keresztül ismertetünk. A tanulmány második, egyben legjelentősebb szerkezeti eleme a Sanchez kontra Franciaország részletes bemutatása, kiemelve a tényállás legfontosabb elemeit, illetve a nemzeti és az EJEB eljárásokban tett megállapításokat. Az ügy részletes, átfogó bemutatását követően – mint harmadik elem – kritikai megközelítést proponálunk a Sanchez-ítélet kapcsán, egyben feltérképezzük az ítélet lehetséges, jövőbeli hatásait. Az ismertetés során több helyen hangsúlyozzuk a politikai szólás és a gyűlöletbeszéd – illetve az azért való felelősség – határvonalait. A tanulmány során felhasználjuk és a Sanchez-ítélethez vetítve alkalmazzuk a vonatkozó szakirodalmi forrásokat és EJEB-ítéleteket. Célunk, hogy a Sanchez-ítélet mint potenciális landmark döntés bemutatásával hozzájáruljunk a tartalommoderálás jogi aspektusait, a közszereplők politikai szólásszabadságát és a közvetítői felelősség értelmezését vizsgáló tudományos diskurzushoz.

* Habilitált egyetemi docens, ELTE ÁJK, 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3. E-mail: gosztonyi@ajk.elte.hu.

** PhD-hallgató, PPKE JÁK, 1088 Budapest, Szentkirályi utca 28–30. E-mail: gergelyflendvai@gmail.com.

*** A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-5 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

BEVEZETÉS

Izgalmas napjaik voltak 2023 májusában mindazoknak, akiket érdekel az online véleménynyilvánítási szabadság és ennek lehetséges korlátozásai. Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága a Twitter kontra Taamneh és Gonzalez kontra Google ügyekben volt hivatott arra, hogy a platformok számára szinte teljes felelősségi immunitást kínáló 1996-os amerikai szabályozással kapcsolatban – főleg az ügyek *a certiorari* típusú befogadásával – új utakra lépjen, és a támogatók álláspontját követve alapjaiban változtassa meg a felelősségi rendszert, míg a tamáskodó szerint „összetörje az internetet”, és véget vessen az internetes szólásszabadságnak.¹

Ugyanígy platformszabályozási kérdés kapcsán várták sokan az Emberi Jogok Európai Bíróság (a továbbiakban: EJEB) Nagykamarájának döntését a Sanchez kontra Franciaország ügyben, amelynek állást kellett foglalnia abban a kérdésben, hogy az európai típusú „biztonságos kikötő modell”-nek nevezett szabályozás² és a mellé felállított általános nyomkövetési vagy monitorozási tilalom³ érvényesül-e a magánfelhasználók esetében.

A Sanchez kontra Franciaország-ügy 2023-as Nagykamarai döntése figyelemre méltó elmozdulást jelent a korábbi EJEB-ítéletekben foglaltaktól, hiszen a Delfi- és a Tamiz-ügyekben elfoglalt állásponttól eltávolodva az EJEB nem pusztán a nagyméretű, kereskedelmi alapon működtetett és hivatásszerűen üzemeltetett portálok számára állított fel felelősséget a kommentekért, hanem bizonyos magánszemélyek (közszerzők, politikusok) is folyamatos monitorozásra lehetnek innentől kötelezve, hogy a harmadik személyek által az Facebook-falukra feltöltött kommentekért való felelősség alól mentesülhessenek.

EURÓPAI UNIÓS FELELŐSSÉG AZ ONLINE TARTALOMÉRT

A szinte korlátlan immunitást kínáló 1996-os amerikai CDA230⁴ után pár évvel az Európai Unió egy módosított, a technológiai fejlődést jobban szolgáló megoldás mellett tette le a voksát 2000-ben. Ennek fő oka, hogy – az Amerikai Egyesült Államok versenyalapú szabályozási szemléletétől eltérően – a média kiemelkedő szerepet tölt be Európában a demokratikus szabályrendszer fenntartásában és közvetítésé-

¹ GOSZTONYI Gergely – LENDVAI Gergely Ferenc: „Twitter kontra Taamneh és Gonzalez kontra Google, avagy ki a felelős az online platformokra feltöltött tartalomért?” *Magyar Jog* 2023/10. 587–593.

² Tambiama MADIEGA: *Reform of the EU liability regime for online intermediaries. Background on the forthcoming Digital Services Act*. European Parliamentary Research Service, 2020. május, 1–2., [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/649404/EPRSIDA\(2020\)649404EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/649404/EPRSIDA(2020)649404EN.pdf).

³ GYETVÁN Dorina: „Az általános nyomon követési kötelezettség mint a közvetítő szolgáltatók felelőségének jövője?” in FAZEKAS Marianna (szerk.): *Jogi Tanulmányok 2021* (Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola 2021).

⁴ Bár a vonatkozó 230. paragrafus a Telekommunikációs törvény része, a jogi- és a köznyelv is – az V. fejezetre (Communications Decency Act) utalva – csak CDA230-ként hivatkozta. Pub. L. No. 104-104 (Tit. V), 110 Stat. 133 (Feb. 8, 1996).

ben ugyanúgy, mint a kulturális, társadalmi és szociális szempontok fenntartásában, fejlesztésében és terjesztésében.⁵ Kiemelhető, hogy az Európai Bizottság 1999-es megfogalmazása változatlanul érvényes maradt az évek során: „Az audiovizuális média központi szerepet játszik a modern demokratikus társadalmak működésében. Az információ szabad áramlása nélkül az ilyen társadalmak nem működhetnek. Ezenkívül az audiovizuális média alapvető szerepet játszik a társadalmi értékek fejlődésében és továbbadásában is.”⁶

Így született meg Európában az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások fogalma, amely a digitális szolgáltatásokat szabályozó elektronikus kereskedelemről szóló irányelv⁷ (a továbbiakban: Eker. irányelv) egyik kulcsfogalma. Az online tartalomért vállalt felelősségi rendszer kapcsán a központi szabályokat az Eker. irányelv 4. szakasza tartalmazta, mely a közvetítő szolgáltatók felelőssége címet viseli. A szabályrendszer hármas fogalomrendszerrel dolgozik, amelyből az első kettő esetében („egyszerű továbbítás”⁸ és „gyorsítótárolóban történő rögzítés [caching]”⁹) a szolgáltatók amerikai rendszerű immunitást élveznek a felelősség alól.

Érdekesebb ugyanakkor a tárhelyszolgáltatók felelősségi kérdése, amelyre vonatkozó szabályok a 14. cikkben kaptak helyet. Ennek alapján a szolgáltató – főszabály szerint – felelős a rajta elhelyezett tartalomért, és csak akkor mentesül a felelősség alól, amennyiben:

- nincsen tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról, és – ami a kárigényeket illeti – nincsen tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának; vagy
- amint ilyenről tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.¹⁰

Az európai rendszer (relatív)¹¹ újdonsága tehát 2000-ben ez az utána évtizedekig általánosan használt „értesítési-eltávolítási eljárás”¹² (*notice and takedown system*, a továbbiakban: NTDS) volt, amely így egy többlépcsős feltétel- és eljárási rendszert léptetett életbe: a közvetítő szolgáltatónak egyrészt biztos tudomással kellett bírnia

⁵ Az ezzel kapcsolatos magyarországi problémákról lásd: KOVÁCS Ildikó – POLYÁK Gábor – URBÁN Ágnes: *Médiatájkép egy hosszú vihar után. Médiapolitika 2010 után* (Budapest: Mérték Médiaelemző Műhely 2021).

⁶ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Principles and guidelines for the Community’s audiovisual policy in the digital age. COM/99/0657 final.

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv), Hivatalos Lap L 178, 17/07/2000, 0001–0016.

⁸ Eker. irányelv (7. lj.) 12. cikk.

⁹ Eker. irányelv (7. lj.) 13. cikk.

¹⁰ Eker. irányelv (7. lj.) 14. cikk.

¹¹ Az eljárás először az amerikai Digital Millennium Copyright Act-ben jelent meg (Pub. L. No. 105–304, 112 Stat. 2860 (Oct. 28, 1998)), ám ott csak a szerzőjog-sértésekre nézve alkalmazandó. Összevetésnek lásd Miquel PEGUERA: „The DMCA Safe Harbors and Their European Counterparts: A Comparative Analysis of Some Common Problems” *Columbia Journal of Law & the Arts* 2009/4.

¹² Alexandre DE STREEL [et al]: *Online Platforms’ Moderation of Illegal Content Online. Law, Practices and Options for Reform* (Luxembourg: European Parliament 2020) 10.

az olyan tartalomról, amely nyilvánvalóan jogellenes, másrészt meghatározott időn belül lépéseket kell tennie a tartalom eltávolítása érdekében. Így tehát megállapítható, hogy az amerikai szabályozással szemben az Európai Unió egy másik modell („biztonságos kikötő modell”) mellett tette le a voksát, amely egy nem automatikus mentesülést állított a középpontjába.¹³

Az NTDS mellett külön ki kell emelni az Eker. irányelv 15. cikkében foglaltakat,¹⁴ amely alapján a tagállamok nem állapítanak meg a szolgáltatókat terhelő olyan általános kötelezettséget, amely alapján A) az általuk továbbított vagy tárolt információkat nyomon kellene követniük, vagy amely szerint B) a jogellenes tevékenységre utaló tényeket vagy körülményeket kellene kivizsgálniuk („általános monitorozási vagy nyomonkövetési kötelezettség tilalma”).¹⁵ Ez a szabály tehát nem kötelezi a szolgáltatókat és így a közösségi médiát sem arra, hogy folyamatosan figyeljék a rájuk feltöltött tartalmakat.¹⁶

AZ EJEB VONATKOZÓ JOGGYAKORLATA

Az Eker. irányelv egyik jelentős problémája volt, hogy számtalan kérdésben nem adott kielégítő választ a joggyakorlat számára, így például nem voltak egyértelműek az alábbiak sem:

- mikor jelenthető ki, hogy a szolgáltató tudomása tényleges;
- mit jelent a nyilvánvalóan jogellenes tartalom;
- mi az a haladéktalanság, amin belül a szolgáltatónak lépnie szükséges;
- aktív vagy passzív típusú szolgáltatóról beszélünk-e, amikor a felelősségi kérdéseket elemezzük.¹⁷

Ezen kérdések vizsgálata nélkül arra az alapvető kérdésre, hogy egy tartalmat jogszerűen távolítottak-e el vagy cenzurális hatásokról beszélhetünk, nem lehet választ adni. Mindezért kiemelt fontosságú a nemzetközi szupranacionális bíróságok jogfejlesztő gyakorlata, amely még abban az esetben is számos támpontot kínálhat,¹⁸ ha bizonyos kérdésekben nem is követ egyértelmű mintázatot. Az EJEB és az Európai

¹³ Fontos ugyanakkor, hogy az Eker. irányelv, 14. cikk (3) alapján a tagállamok számára rendelkezésre áll az a lehetőség, hogy eljárásokat alakítsanak ki az információ eltávolításának vagy a hozzáférés megszüntetésének szabályozására.

¹⁴ Jan OSTER: *European and International Media Law* (Cambridge: Cambridge University Press 2017) 234–236.

¹⁵ Ki kell ugyanakkor hangsúlyozni, hogy az Eker. irányelv 47. cikke szerint: „mindez nem érinti azonban az egyedi esetben alkalmazandó nyomon követési kötelezettségeket”.

¹⁶ Joris VAN HOBOKEN – João Pedro QUINTAIS – Joost POORT – Nico VAN ELJK: *Hosting intermediary services and illegal content online. An analysis of the scope of article 14 ECD in light of developments in the online service landscape: final report* (Luxembourg: European Commission 2018) 45–47.

¹⁷ TATÁR Attila: „A tárhelyszolgáltatók körében felmerülő felelősségi kérdésekről” *Infokommunikáció és Jog* 2019/1. 8–13.

¹⁸ Ilyen volt például, hogy Magyarországon „a Fővárosi Bíróság, az Ítéletábrla és a Kúria egyaránt lényegében félreértelmezte az E-ker. törvényt, akként vélekedve, hogy az értesítés-eltávolítás-hoz kapcsolódó felelősség csak a webáruházakra vonatkozik.” ZÓDI Zsolt: *Platformjog* (Budapest: Ludovika 2023) 97.

Unió Bírósága¹⁹ számos fontos ügyben pontosította az Eker. irányelv szabályainak alkalmazását.

Az EJEB gyakorlatának kiemelt jelentősége, hogy tudatosan törekszik általánosabban alkalmazható tesztek felállítására, amely ugyanúgy segítheti a feleket, mint a nemzeti jogalkalmazókat. Az EJEB által felállított hatelemű felelősségi teszt²⁰ ezt az utat követi, és egyértelműsíti azokat a vizsgálati szempontokat, amelyek kapcsán az Eker. irányelvben foglaltak és az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJEE) érvényesülése megállapítható.

Az EJEB hatelemű felelősségi tesztjének alkalmazása során így elsőként vizsgálni szükséges a kommentek kontextusát és tartalmát. E kérdéskörben az EJEB kiemelt jelentőséget tulajdonít annak a kérdésnek, hogy a portált – ahol a kommentek megjelennek – kereskedelmi alapon működtetik-e, professzionálisan irányítják-e és hivatásszerűen üzemeltetik-e, és emellett bátorított-e a kommentelésre, hiszen ebben az esetben a portál látogatottsága és így végső soron a bevétele összefügg a kommentek számával. Az EJEB így a teszt első eleme kapcsán kiemelt jelentőséget tulajdonít annak, hogy fűződött-e a portálnak gazdasági érdeke a kommentelés volumenének növeléséhez.²¹ Ugyanígy ennél a pontnál szükséges vizsgálni, hogy a portál gyakorolt-e jelentős mértékű ellenőrzést a kommentek felett (például a tényleges szerző tudta-e módosítani vagy törölni a kommentjét), és ennek kapcsán aktív vagy passzív szolgáltatóként viselkedett-e. A kommentek tartalma vonatkozásában pedig az EJEB kiemelt jelentőséget tulajdonít annak, hogy túllépik-e a véleménynyilvánítási szabadság elfogadható határait.

Második elemként a kommentek tényleges szerzőjének vagy szerzőinek felelősségre vonásának lehetőségét szükséges vizsgálni, mint alternatívát a portál felelősségével szemben. Itt az EJEB kiemelt jelentőséget tulajdonít annak, hogy a nemzeti bíróságok figyelembe vették-e az internetes kommunikáció jellegéből adódó anonimitás lehetőségét és annak különböző fokait.²² Emellett ugyanakkor vizsgálni szükséges az interneten történő információterjesztés egyszerűségét, mennyiségét és sebességét is, amely a hagyományos médiához képes jelentős kihívások elé állíthatja a jogalkalmazókat is.²³ Ennek egyik eleme lehet, hogy az anonim tényleges szerző(k) felelősségre vonása sokszor kevésbé hatékony, mintha a portállal szemben kíván a sértett fellépni.

¹⁹ A luxembourgi bíróság online felelősségi gyakorlatának elemzése szétfeszítené jelen tanulmány kereteit. A legfontosabb ügyek lásd: Gosztonyi Gergely: „Az Európai Unió Bírósága hozzájárulása az online platformok felelősségi és monitorozási kérdéseinek alaposabb megértéséhez” in Török Bernát – Zódi Zsolt (szerk.): *Internetes platformok kora* (Budapest: Ludovika 2022).

²⁰ A hatelemű teszt első négy elemét lásd: *Delfi AS v. Estonia* App no. 64569/09 (16 June 2015), [144]–[161], míg az utolsó két elemet lásd: *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt. v. Hungary* App no. 22947/13 (2 February 2016), [72]–[88]. A hatelemű tesztet később az EJEB már „felelősségi kritérium tesztként” alkalmazta: *Pihl v. Sweden* App no. 74742/14 (9 March 2017).

²¹ *Delfi AS v. Estonia* (20. lj.) [144].

²² Gosztonyi Gergely – Huszár Daniella: „Az anonim kommentelés aktuális jogi megítélése az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Ausztrál Legfelsőbb Bíróság gyakorlata alapján” *In Medias Res* 2022/2. 141–152.

²³ *Delfi AS v. Estonia* (20. lj.) [147].

A teszt harmadik elemeként a portál azon intézkedéseit tartja szükségesnek vizsgálni az EJEB, amelyek a kérdéses kommentek megjelenésének megelőzésére vagy eltávolítására irányulnak. Ezen elemnél mind a megelőző mechanizmusok (mint például automatikus szóalapú szűrők használata,²⁴ emberi moderátorok alkalmazása vagy az általános szerződési feltételekben szereplő kitételek), mind az utólagos intézkedések (megtörtént-e az eltávolítás, amennyiben igen, önként vagy felszólításra, illetve mennyi ideig volt elérhető és milyen körben a sérelmezett tartalom) elemzése hozzásegítheti a nemzeti bíróságokat a megalapozottabb felelősségi kérdések megállapításához.²⁵ Fontos kiemelni, hogy ezen elemnél az EJEB megállapította az NTDS-szel kapcsolatban, hogy az számos esetben önmagában megfelelő eszközként szolgálhat az összes érintett jogainak és érdekeinek kiegyensúlyozására.²⁶ A teszt negyedik elemeként az EJEB a nemzeti ítélet portálra gyakorolt következményeit tartja szükségesnek elemezni, amely esetben megvizsgálja az esetlegesen megítélt vagyoni vagy nem vagyoni kártérítési összeg nagyságát. Ugyanígy fontos kritériumnak minősül, hogy az érintett portálnak a nemzeti ítélet következtében meg kellett-e változtatnia az üzleti modelljét. Ezen elem alelemeként az EJEB fontosnak tartja kiemelni, hogy a nemzeti ítélet ugyanakkor nem jelenthet dermesztő hatást (*chilling effect*)²⁷ az internetes véleménynyilvánítás szabadságára nézve.

Utolsó előtti, ötödik elemként az EJEB a sértetti magatartás vizsgálja, ahol negatívumként értékeli, ha a sértett nem próbál a portállal kapcsolatba lépni a kifogásolt kommentek kapcsán, hanem azonnal bírósághoz fordul. A teszt hatodik eleme pedig annak analízise, hogy a kommenteknek milyen következményei voltak a sértettre nézve. Az EJEB ennek kapcsán annak felmérését tartja szükségesnek, hogy a szóban forgó kommentek alkalmasak-e arra, hogy jelentős hatást gyakoroljanak az érintettek magatartására.

Mindezek mellett az EJEB további döntéseiben érzékeltette, hogy a különféle tartalmak esetén más és más típusú eljárások lennének szükségesek: külön kiemelve a gyűlöletbeszéd szintjét elérő vagy el nem érő tartalmak közötti különbségtételt.²⁸ A Høiness-ügyben az EJEB azt állapította meg, hogy bár egyes kommentek lehetnek vulgárisak, az alapvetően vizsgálandó kérdés, hogy elérték a gyűlöletbeszéd szintjét, és emellett megvalósították-e az erőszakra való felhívást sem.²⁹ Amennyiben

²⁴ E körben érdemes felvetni, hogy a mesterséges intelligencián alapuló szűrők – jelen technikai fejlettségük mellett – önmagukban nem elégségesek a probléma kezelésére, hiszen például a metaforákat, rejtett vagy bújtatott jelentésrétegeket, az iróniát vagy akár a finom fenyegetéseket sem tudja kezelni.

²⁵ *Magyar Tartalomsgéllátók Egyesülete and Index.hu Zrt. v. Hungary* (20. lj.) [80]–[81].

²⁶ *Delfi AS v. Estonia* (20. lj.) [159]. Lásd még SEFSI Tibor: „No comment? Az internetes hozzászólásokért való jogi felelősség” *Fundamentum* 2015/4. 108.

²⁷ Laurent PECH: *The Concept of Chilling Effect. Its untapped potential to better protect democracy, the rule of law, and fundamental rights in the EU.* (Brussels: Open Society European Policy Institute 2021), www.opensocietyfoundations.org/uploads/c8c58ad3-fd6e-4b2d-99fa-d8864355b638/the-concept-of-chilling-effect-20210322.pdf.

²⁸ *Høiness v. Norway* App no. 43624/14 (19 March 2019), [69].

²⁹ Dirk VOORHOOF: „Same Standards, Different Tools? The ECtHR and the Protection and Limitations of Freedom of Expression in the Digital Environment” in Michael O’BOYLE (szerk.): *Human Rights Challenges in the Digital Age: Judicial Perspectives* (Strasbourg: Council of Europe 2020).

ezek egyértelműen kizárhatók, akkor nincs szükség a kommentek jellegének mélyreható vizsgálatára.³⁰ Ugyanígy figyelembe kell venni az egyes internetes portálok kommunikációs stílusának sajátosságait,³¹ ahol a stílus nem mindig irodalmi.

Az EJEB gyakorlatából kiemelendő, hogy több ügyben megkülönböztette a platformszolgáltatókat a felhasználói tartalmak más fórumaitól („*other fora on the Internet*”),³² és utóbbiak vonatkozásában nem tartotta irányadónak a Delfi-ügyben hozott ítéletét.³³ Ugyanitt emelte ki az EJEB, hogy a rágalmazónak tartott tartalomnak el kell érnie „a komolyság egy bizonyos szintjét”,³⁴ hiszen felhasználók milliói posztolnak naponta az interneten, és a tartalmak többsége tartalmában jelentéktelen vagy kicsi elérésű, így jelentős károkat valakinek a megítélésében nem okozhatnak. Ráadásul a politikusoknak többlet tűrési kötelezettségük is van egy átlagos felhasználóhoz képest.³⁵

Mindezek mellett az EJEB döntéseiben végig következetesen fenntartotta azt az álláspontját a szolgáltatók aktív vagy passzív szerepével kapcsolatban, hogy csak és kizárólag a semleges, passzív típusú szolgáltatók felelősség alóli mentesülése képzelhető el a szabályozás alkalmazása során.

A NEMZETI ELJÁRÁS

2011 októberében Sanchez a Front National politikai párt képviselőjelöltje volt a francia parlamenti választásokon a nîmes-i választókerületben. Az események idején az egyik politikai ellenfele F.P. (az Európai Parlament képviselője és Nîmes polgármesterének első helyettese) volt, és mindketten új honlapot kívántak indítani. Ez Sancheznek sikerült, míg F.P.-nek nem, amire utalva Sanchez a saját Facebook (a továbbiakban: FB) oldalán ezt meg is jegyezte egy posztban a követőinek. A poszthoz nagyjából tizenöt komment érkezett, közte az egyik S.B.-től:

Ez a FONTOSEMBER NIMES-t ALGIERS-é változtatta, nincs utca KEBABOS és MECSET nélkül; DROGKERESKEDŐK ÉS PROSTITUÁLTAK URALKODNAK, NEM MEGLEPŐ, HOGY BRÜSSZELT, A SARÍA ÚJ VILÁGRENDJÉNEK FŐVÁROSÁT VÁLASZTOTTA... (...) Köszönöm FRANCK és PUSZI LEILLÁNAK... (...)³⁶

S.B. kommentje után L.R. is három hozzászólást tett, amelyek mind szóhasználatukban, mind tartalmukban egyértelműen a muszlimokat okolták a város és a fehér lakosság nehézségeiért. Pár nappal később L.T. (F.P. élettársa) felfigyelt a bejegy-

³⁰ *Høiness v. Norway* (28. lj.) [69].

³¹ *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt. v. Hungary* (20. lj.) [77].

³² *Delfi AS v. Estonia* (20. lj.) [159].

³³ *Tamiz v. United Kingdom* App no. 3877/14 (19 September 2017), [85].

³⁴ *Tamiz v. United Kingdom* (33. lj.) [80].

³⁵ Ennek kapcsán lásd KOLTAY András: „A közügyek vitáinak szabadsága és a személyiségi jogok védelme” *Pázmány Law Working Papers* 2019/4.

³⁶ *Sanchez v. France* App no. 45581/15 (15 May 2023), [15] – szerzői kihagyásokkal.

zésre és a kommentekre, és úgy érezte, hogy azok rasszisták voltak, és közvetlenül, személyében sértették őt.³⁷ Ennek egyik oka az volt, hogy S.B. a kommentjében L.T. nevébe egy további l betűt is beleírt, hogy még inkább észak-afrikai hangzásúnak mutakozzon, és ezzel diszkreditálja F.P. politikai munkáját. 2011. október 26-án L.T. büntetőfeljelentést tett az ügyészségen Sanchez, S.B. és L.R. ellen Sanchez nyilvánosra állított FB-falán közzétett sértő megjegyzések miatt. Egy napra rá Sanchez az FB-falán arra kérte a hozzászólókat, hogy „legyenek óvatosak a kommentek tartalmával”,³⁸ ugyanakkor a már közzétett kommenteket érintetlenül hagyta, azokat nem cenzúrázta, nem moderálta és nem távolította el.

A francia csendőrség nyomozása során kiderült, hogy S.B. nem tudta, hogy Sanchez FB-fala nyilvános, és az is egyértelművé vált, hogy hozzászólásában valóban L.T.-re utalt. Sanchez a nyomozás során két dolgot jelzett: egyrészt, hogy 1800 ismerőse van, így nem tudja figyelemmel kísérni az összes megjelenő hozzászólást, másrészt jelezte, hogy az ő bejegyzése nem irányult semmilyen etnikai csoport ellen, a kifogásolt kommenteknek pedig nem ő a szerzője. Álláspontja szerint ugyanakkor egy politikai vita során – főleg választási időszakban – az ilyen kommenteknek „bele kell férniük” a véleménynyilvánítási szabadság keretei közé, ugyanakkor a csendőrségi meghallgatás előtt pár nappal privátra állította az FB-falát, hogy „elkerülje a további incidenseket, amelyek nem az ő hibájából történtek.”³⁹

A Nîmes-i Büntetőbíróóság (a továbbiakban: NB) egy csoport és különösen L.T. elleni származásuk vagy meghatározott etnikai, nemzeti, faji vagy vallási hovatartozásuk miatt gyűlöletre vagy erőszakra való felbujtás miatt folytatta le az eljárást.⁴⁰ Az NB álláspontja szerint a kommentek szövege egyértelművé tette, hogy a muszlim közösség és a muzulmán vallásúak álltak a célpontban, és a megjegyzések alkalmasak voltak arra, hogy ellenséges érzületet, gyűlöletet vagy erőszakot szítsanak velük szemben. A Leilla név eltorzított használata csak tovább fokozta ezt a hatást, és alkalmas volt L.T. személyében való megsértésének. Sanchez FB-fala kapcsán az NB pedig arra a következtetésre jutott, hogy mivel ő saját elhatározásából hozta létre ezt az elektronikus kommunikációs felületet, és a jogsértő hozzászólásokat nem távolította el, ezért felelősnek minősül egy online nyilvános kommunikációs oldal „kiadójaként”.⁴¹ Az NB Sanchez, S.B.-t és L.R.-t is bűnösnek találta a vád szerint, és mindegyiküket 4000 euró pénzbírság megfizetésére kötelezte. Sanchez, S.B.-t emellett kötelezték arra is, hogy közösen fizessenek 1000 eurót L.T. részére az őt ért nem vagyoni kár ellentételezésekképpen. És bár az ügyészség Sanchez választásából való kizárását is indítványozta, az NB ezt a szankciót nem tartotta szükségesnek megítélni.

³⁷ Koen LEMMENS: „Freedom of Expression on the Internet after Sanchez v. France: How the European Court of Human Rights Accepts Third-Party »Censorship«” *European Convention on Human Rights Law Review* 2022/3. 527., <https://doi.org/10.1163/26663236-bja10046>.

³⁸ *Sanchez v. France* App no. 45581/15 (2 September 2021), [19].

³⁹ *Sanchez v. France* (38. lj.) [23].

⁴⁰ La loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse, [23]–[24]; La loi du 29 juillet 1982 sur la communication audiovisuelle, [93(3)].

⁴¹ Dirk VOORHOOF: „European Court of Human Rights: Sanchez v. France” *IRIS*, 2021/1. 1.

Sanchez fellebbezett az ítélet ellen, de a Nîmes-i Fellebbviteli Bíróság (a továbbiakban: NFB) fenntartotta az alsóbb fokú bíróság döntését, ám a pénzbírságot 3000 euróra csökkentette. Érvelésében az NFB követte az NB logikáját, ugyanakkor két újabb érveléssel kiegészítve azt. Egyrészt úgy ítélte meg, hogy Sanchez tudatosan tette az FB-falát nyilvánossá, hogy szélesebb közönséghez eljussanak a gondolatai a választási kampány során, másrészt pedig politikai szereplői helyzete egy átlag felhasználónál nagyobb éberséget követel meg tőle.⁴²

A francia semmitőszék elutasította Sanchez felülvizsgálati keresetét, ezzel ő kimerítette a rendelkezésére álló nemzeti jogorvoslati lehetőségeket.

AZ EJEB DÖNTÉSEI

AZ ÖTÖDIK SZEKCIÓ DÖNTÉSE

Sanchez 2015. szeptember 15. napján a véleménynyilvánítás szabadságáról rendelkező cikk, azaz az EJE 10. cikkének megsértésére hivatkozva keresetet nyújtott be az EJEB-hez. Az ügyet az EJEB Ötödik Szekciójának tagjai tárgyalták. Az eset legfőbb kérdése abban állt, hogy Sanchez mint magánszemély felelős-e a közösségi felületén közzétett, harmadik felek által közzétett gyűlöletkeltő és kirekesztő hozzászólásokért.

Sanchez mint felperes érvelésében előadta, hogy a közösségi média felületére érkező kommentek tekintetében gondosságot tanúsított azzal kapcsolatban, hogy a jogsértőnek vélt kommenteket eltávolítsa, továbbá kiemelte az EJEB gyakorlatát arra tekintettel, hogy a politikai szólás (megnyilvánulás) különös védelmet élvez a Bíróság gyakorlatában.⁴³ Sanchez hangsúlyozta, hivatkozva ismételten az EJEB gyakorlatára, hogy túlzott kötelezettségvállalást jelentett volna számára, hogy a hozzászólást lehetővé tevő felületet lezárja, abból a célból kifolyólag, hogy ne lehessen jogsértő tartalmakat közzétenni, hiszen ez dermesztő hatással lett volna az internetes véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülésére.⁴⁴ Az alperes érvelésében kiemelte, hogy az FB-falak „a nyilvánossághoz intézett online kommunikáció kategóriájába tartoznak”, és hogy a tartalomgyártó az, „aki kezdeményezte egy online nyilvános kommunikációs szolgáltatás létrehozását előre meghatározott témákról történő véleménycserére”, ezzel gyakorlatilag vitafórumnak aposztrofálta Sanchez oldalát.⁴⁵ Hivatkozva a közel százötven éves, 1881. július 29-i törvény 24. szaka-

⁴² Päivi KORPISAARI: „From Delfi to Sanchez – when can an online communication platform be responsible for third-party comments? An analysis of the practice of the ECtHR and some reflections on the Digital Services Act” *Journal of Media Law* 2022/2. 369., <https://doi.org/10.1080/17577632.2022.2148335>.

⁴³ *Sanchez v. France* (38. lj.) [48]–[49].

⁴⁴ *Sanchez v. France* (38. lj.) [50]–[51].

⁴⁵ *Sanchez v. France* (38. lj.) [52]–[53].

szára, amely olyan magatartást büntet, amely valamely közösség tagjaival szemben ellenséges, elutasító vagy gyűlölködő érzést kelt, az alperes azt állította, hogy a beavatkozás Sanchez szólásszabadsághoz való jogához jogszerű volt, és az EJEE által elismert célokat is szolgálta, annak figyelembevételével is, hogy elismerték a felperes politikai affiliációjából eredő magasabb véleménynyilvánítási joghoz való jogát.⁴⁶ Az alperes a hozzászólások tekintetében aláhúzta, hogy a kifogásolt megjegyzések céljukat tekintve erős elutasítást és gyűlöletet közvetítettek, és L.R. hozzászólásának a poszt alatt tartása – különösen a politikai kontextus kiemelt jellegére való vonatkozással – alkalmas volt arra, hogy azt az üzenetet sugallja, hogy Sanchez nem tartotta problémásnak a kirekesztő megnyilvánulásokat.⁴⁷

A beavatkozás jogosságának tekintetében az EJEB megállapította, Sanchez véleménynyilvánítási szabadságát egy büntetőjogi ítélet miatt korlátozták. A Bíróság az elítéléshez használt jogszabályokat a korábbi ügyekben előreláthatónak ítélte. Fontos érvelési pont volt az EJEB ítéletében – egyben nóvum jelleggel – hogy a Facebook-fiók tulajdonosának felelőssége az FB-falán közzétett tartalmakért új jogi kérdés volt, mégis, a bírák szerint a korlátozás nem sértette a hozzáférhetőség és előreláthatóság elveit. Ennek fényében, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a beavatkozás összhangban volt a törvénnyel, és nem sértette az érintett személy véleménynyilvánítás szabadságához való jogát.⁴⁸ A jogos cél⁴⁹ megléte kapcsán a Bíróság megállapította, hogy a beavatkozás azt a jogos célt szolgálta, hogy megvédje mások jó hírnevét vagy jogait.⁵⁰

Az ítéelő bírák hivatkoztak a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás szükségességének értékelésére vonatkozó általános elvekre is, amelyeket a Bíróság korábbi ügyekben gyakran megerősített.⁵¹ Mint ahogyan az már az EJEB gyakorlatából ismert – és gazdagon dokumentált⁵² – a véleménynyilvánítás szabadsága egy demokratikus társadalom „védőbástyája”;⁵³ a szólásszabadság pedig magában foglalja azt az alapelvet is, hogy annak érvényesülése nemcsak az „elfogadott eszmékre” vonatkozik, hanem sértő vagy akár mások számára zavaró közlésekre is.⁵⁴ A Bíróság „gőrcső” alá vette az alapelvek kontextualizált alkalmazását a jelen ügyre, különösen a fentebb taglalt S.B. és L.R. által közzétett hozzászólások kapcsán.

⁴⁶ *Sanchez v. France* (38. lj.) [55]–[60].

⁴⁷ *Sanchez v. France* (38. lj.) [61]–[66].

⁴⁸ *Sanchez v. France* (38. lj.) [68]–[73].

⁴⁹ Az alkalmazott hármas teszt kapcsán lásd: Jan OSTER: *Media Freedom as a Fundamental Right* (Cambridge: Cambridge University Press 2015) 123–124.

⁵⁰ Lásd: *Delfi AS v. Estonia* (20. lj.) [130].

⁵¹ *Handyside v. United Kingdom* App no. 5493/72 (7 December 1976); *Perinçek v. Switzerland* App no. 27510/08 (15 October 2015).

⁵² *Handyside v. United Kingdom* (51. lj.), [49]; *Dink v. Turkey* App nos. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 és 7124/09 (14 September 2010), [137]; *Vérité Santé Pratique Sarl v. France* App no. 74766/01 (1 December 2005); *Observer and Guardian v. the United Kingdom* App no. 13585/88 (26 November 1991), [59]; *Khadija Ismailova v. Azerbaijan* App nos. 65286/13 és 57270/14 (10 January 2019), [158].

⁵³ Peri ÜRAN: „Freedom of Expression as the Cornerstone of Democracy” *International Journal of Arts and Sciences* 2010/3. 483–485.

⁵⁴ *Sanchez v. France* (38. lj.) [76].

A kommenteket vizsgálva egyértelműen megállapították, hogy a tartalmak jogellenes és gyűlöletkeltő szöveget tartalmaztak, továbbá szintén egyértelmű, hogy a közlések muszlimellenesek voltak. Kiemelkedő relevanciával bír, hogy bár a Bíróság kiemelte, hogy valóban szélesebb körű védelmet élveznek a politikai közlések, az államnak – jelen esetben a francia államnak – mérlegelési jogköre (*margin of appreciation*⁵⁵) van a korlátozások alkalmazása tekintetében. Választási kontextusban a rasszista vagy idegengyűlölő beszéd hozzájárulhat a gyűlölet és az intolerancia szításához, mivel a jelöltek inkább szlogenekre támaszkodhatnak, mint észszerű érvekre, és az ilyen diskurzusok hatása még károsabbá válik. A Bíróság hangsúlyozta a politikusok felelősségét a gyűlöletbeszéd elleni küzdelemben. Az S.B. és L.R. által tett megjegyzéseket vizsgálva – akik nem voltak politikusok vagy valamely politikai párt hivatalos képviselői – a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a hazai bíróságok megállapításai megalapozottak voltak.⁵⁶ E helyütt a Bíróságnak azt kellett mérlegelnie, hogy a megnyilvánulások jogellenesek voltak-e attól függetlenül, hogy politikai kontextusban érintettek. A Bíróság úgy találta, hogy függetlenül a politikai természettől, a kommentek nyilvánvalóan uszítottak és gyűlöletet keltettek. Az EJEB azzal támasztotta alá ezt az érvelését, hogy a gyűlöletre uszításhoz nem feltétlenül szükséges kifejezett erőszakra való felhívás, hanem magában foglalja az egyének vagy csoportok elleni olyan támadásokat, amelyek aláássák méltóságukat vagy biztonságukat,⁵⁷ tehát egyértelműsíthető, hogy a szándéka⁵⁸ a kommenteknek a muszlimok lealacsonyítása volt.⁵⁹

Az eset legnagyobb relevanciájával bíró szegmense az EJEB azon mérlegelését tartalmazza, amelyben az online felelősség kérdését vizsgálják.⁶⁰ Felelhet-e tehát Sanchez harmadik fél által közzétett jogellenes tartalmakért? A Bíróság e körben újonnan megemlítette, hogy hiába a politikai kontextus, a politikai vita keretében tett megjegyzéseknek vannak korlátai, különösen a mások jó hírnevének és jogainak tiszteletben tartása tekintetében.⁶¹ A Bíróság e helyütt – hivatkozva a *Le Pen*- és a *Féret*-ügyekre is⁶² – hangsúlyozta a faji megkülönböztetés és az intolerancia elleni küzdelem szükségességét, különösen egy olyan választási kontextusban, amelyet jelen esetben az érintett városra jellemző feszültségek jellemeznek. Az EJEB vizsgálta Sanchez pozícióját is, és aláhúzta, hogy a politikusi státusza nem mentesíti a gyűlöletkeltő közléseket érintő korlátozások alól, sőt, a Bíróság korábbi esetjogából merítve megállapította, hogy a politikusoknak, amikor nyilvánosan nyilatkoznak, kerülniük kell az intoleranciát elősegítő megjegyzéseket, és különösen ügyelniük

⁵⁵ Vö.: Carolina ALVES DAS CHAGAS: „Balancing Competences and the Margin of Appreciation: Structuring Deference at the ECtHR” *ICL Journal* 2022/1. 1–26., <https://doi.org/10.1515/icl-2021-0009>.

⁵⁶ *Sanchez v. France* (38. lj.) [88].

⁵⁷ Lásd ehhez: *Atamanchuk v. Russia* App no. 4493/11 (11 February 2020).

⁵⁸ Vö.: OHCHR: The Rabat Plan of Action, A/HRC/22/17/Add.4. 29.(c).

⁵⁹ *Sanchez v. France* (38. lj.) [88].

⁶⁰ *Sanchez v. France* (38. lj.) [89]–[99].

⁶¹ *Sanchez v. France* (38. lj.) [89].

⁶² *Le Pen v. France* App no. 18788/09 (20 April 2010); *Féret v. Belgium* App no. 15615/07 (16 July 2009).

kell a demokrácia és annak elveinek védelmére – mindez hatványozottan szükséges választások során.⁶³ A Bíróság a státusz vizsgálatán túlmenően kiemelte, hogy a felperes érvelése arra tekintettel, hogy nem volt ideje ellenőrizni a felületére érkező kommenteket szintén nem állta meg a helyét, mivel a Sanchez maga jelezte, hogy napi rendszerességgel ellenőrizte az FB-falát.⁶⁴ Ehhez kapcsolódóan szignifikáns megállapítás volt az EJEB részéről az, hogy Sanchez azért is felel a kommentekért, mert a napi ellenőrzésen túl – mint politikai szereplő, aki nyilvánossá tette a kommentelési lehetőséget – fokozott figyelemmel kellett volna kísélnie és cselekednie a polemikus hozzászólások kapcsán.⁶⁵ Az EJEB aláhúzta a kommentek és azok eltávolításának időbeliségét is; míg S.B. kommentjét huszonnégy órán belül eltávolították, L.R. hozzászólása mintegy hat hétig látható és elérhető volt Sanchez felületén.⁶⁶ A Bíróság tehát annak a bizonyítását is megalapozta ezzel, hogy Sanchez mint az oldal „kiadója” tisztában volt azzal, hogy a felületen gyűlöletkeltő hozzászólások vannak, mégsem cselekedett ezeknek eltávolítása érdekében, ezért a felperes felelőssége megállapítható.⁶⁷

A fentieket összefoglalva, a Bíróság megállapította, hogy a tagállami bíróságok ítélete megalapozott volt és a Sanchez-t ért beavatkozás szükséges volt egy demokratikus társadalomban, ezért nem állapítható meg az EJEE 10. cikkének megsértése.⁶⁸

Az ügyben Mouru-Vikström bíró eltérő véleményt fogalmazott meg, aki – az EJEB Delfi-ügyben hozott korábbi ítéletére hivatkozva – felhívta a figyelmet arra, hogy ha harmadik féltől származó online hozzászólásokért való felelősség megállapítása a kérdés, különbséget kell tenni a kereskedelmi alapon működtetett, hivatásszerűen üzemeltetett hírportálok és platformszolgáltatók, illetve a közösségi médiafelületeken regisztrált magánszemélyek platformjai között.⁶⁹ A bíró szerint Sanchez FB-fala egyértelműen a második kategória, azaz a magánszemélyként regisztrált blog kategória alá sorolandó, és kiemelte, hogy ennek fényében hibás döntés a Sanchezre nézve túlzottan nagy ellenőrzési kötelezettséget megállapító tagállami ítélet EJEB általi elfogadása. Ezek alapján Mouru-Vikström bíró kritizálta a többségi megközelítést, és félelmét fejezte ki, hogy az ítélet az internetes véleménynyilvánítási szabadság visszaszorulását fogja jelenteni.

A NAGYKAMARA DÖNTÉSE

Az ügyet az Ötödik szekció döntését követően az EJEB Nagykamara (a továbbiakban: Nagykamara) tárgyalta, mivel Sanchez kérte az ügy felterjesztését. A Nagykamara 2023. május 15-én hozta meg végleges ítéletét Sanchez ügyében.

⁶³ *Erbakan v. Turkey* App no. 59405/00 (6 July 2006), [64].

⁶⁴ *Sanchez v. France* (38. lj.) [90].

⁶⁵ *Sanchez v. France* (38. lj.) [95].

⁶⁶ *Sanchez v. France* (38. lj.) [96]–[97].

⁶⁷ *Sanchez v. France* (38. lj.) [98]–[99].

⁶⁸ *Sanchez v. France* (38. lj.) [104]–[105].

⁶⁹ Lásd ehhez: *Delfi AS v. Estonia* (20. lj.).

A Nagykamara megállapította, hogy Sanchez büntetőjogi elítélése beavatkozásnak minősül Sanchez EJEE 10. cikkében foglalt véleménynyilvánítási szabadsághoz való jogába. A bírák egyetértettek abban, hogy a beavatkozás megfelelt az előírtság követelményének és jogos célt szolgált, ezért elsősorban azt vizsgálta, hogy a beavatkozás szükséges és arányos volt-e egy demokratikus társadalomban.⁷⁰ E vizsgálat során a Nagykamara – az EJEB korábban bemutatott joggyakorlata alapján – három kulcskörülményt elemzett: A) a hozzászólások kontextusát, B) a felperes, azaz Sanchez viselkedését és tevékenységét annak érdekében, hogy a kommenteket eltávolítsák és C) az alkalmazott jogi lépéseket Sanchez ellen.

A felperes kérelmében előadta, hogy nem kapott értesítést azzal kapcsolatban, hogy a polemikus kommenteket el kellett volna távolítani és túlzott kötelezettséget róna rá mint FB-fal „kiadójára”, hogy ellenőrizze a hozzászólások jogszerűségét; ugyanis e kötelezettség lényegében cenzúrát eredményezne.⁷¹ Sanchez az ellene hozott ítéletet minden kritérium szerint vitatta; állítása szerint nem volt előrelátható az, hogy elítélik, illetve kifogásolta a beavatkozás szükségességét is. Ez utóbbi kapcsán aláhúzta, hogy az egyik üzenetet, amiért elítélték, huszonnégy órán belül eltávolította, a másik felhasználó (L.R.) által közzétett, „fennhagyott” üzenetek pedig nem voltak nyilvánvalóan jogellenesek, és a politikai diskurzus részét képezték.⁷² Az alperes fenntartotta, hogy a beavatkozás indokolt és összeegyeztethető az EJEE-vel. A kérelmezőnek a beavatkozás hozzáférhetőségének, előreláthatóságának és szükségességének hiányára vonatkozó érveit az alperes az alkalmazandó törvényekre, rendeletekre vonatkozó magyarázataival támasztotta alá.⁷³

Az ügyben még négy harmadik fél beavatkozó is észrevételt tett, nevezetesen A) a Szlovák Köztársaság kormánya, B) a Cseh Köztársaság kormánya, C) a Media Defence és az Electronic Frontier Foundation szervezetek és D) a European Information Society Institute. A szlovák kormány kiemelte, hogy a politikai diskurzus és nyilvános vita elsődleges helyszíne az internet,⁷⁴ és szlovákiai statisztikai adatokkal prezentálta a politikai tartalmak elérésének nagyságát, egyben óvatossággal megközelítést proponálva a politikusok büntetőjogi felelősségének megállapítása kapcsán online gyűlöletbeszédért.⁷⁵ A cseh kormány aláhúzta, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás dermesztő hatású lehet, ezért a Bíróságnak tisztázni kell, hogy milyen felelősség terheli egy adott közösségi médiaplatform oldalának tulajdonosát, legfőképp az előreláthatóság elvének betartása miatt.⁷⁶ A Media Defence és az Electronic Frontier Foundation álláspontja szerint a közösségi média különböző felhasználóit nem kellene kötelezni arra, hogy eldöntsék, hogy a fiókjukon harmadik fél által közzétett bejegyzések jogszerűek-e vagy sem, tekintve, hogy ez nemzeti bírósági

⁷⁰ *Sanchez v. France* (36. lj.) [84]–[85].

⁷¹ *Sanchez v. France* (36. lj.) [88].

⁷² *Sanchez v. France* (36. lj.) [94].

⁷³ *Sanchez v. France* (36. lj.) [100]–[111].

⁷⁴ *Sanchez v. France* (36. lj.) [112]. Vö.: „Mára az internet vált az elsődleges eszközzé, amelyen keresztül a személyek az információk és ötletek fogadásához és átadásához fűződő szabadságukat gyakorolják.” *Cengiz and Others v. Turkey* App nos 48226/10 és 14027/11 (1 December 2015), [49].

⁷⁵ *Sanchez v. France* (36. lj.) [113]–[114].

⁷⁶ *Sanchez v. France* (36. lj.) [115]–[117].

hatáskör.⁷⁷ Ez utóbbihoz csatlakozott a European Information Society Institute is, amely a fokozatosság elvét hangsúlyozta a beavatkozás során, és az NTDS-modellt támogatta az ilyen eseteknél, mint Sanchezé.⁷⁸

A Nagykamara elsőként a beavatkozás jogszerűségét vizsgálta, különösen az előreláthatóság fényében. E helyütt a bírák részleteiben ismertették az előreláthatóság alapelveit, gazdagon hivatkozva korábbi döntéseket,⁷⁹ és megállapították, hogy bár a francia törvények alkalmazása egy FB-fal kontextusában jogi nóvum, és egyértelműen új jogi helyzetet szül, a tagállami bíróságok értelmezése jogszerű volt. Mivel jogi határesetről van szó, ezért még nem teszi egyértelműen jogszerűtlenné a beavatkozást pusztán az a tény, hogy nem teljesen előrelátható a jogalkalmazás.⁸⁰ A Nagykamara emellett megállapította, hogy egyértelmű volt a jogos cél a beavatkozásnál, mivel az nemcsak a jó hírnév vagy mások jogainak védelmének jogos célját szolgálta, hanem azt is, hogy megakadályozza a rendzavarást és a bűnözést.⁸¹ A kiemelt kérdés tehát az maradt, hogy szükséges volt-e a beavatkozás egy demokratikus társadalomban.

A Nagykamara ítéletében hangsúlyozta, hogy a szabad politikai vita egy demokratikus társadalom kiemelkedően fontos funkciója, és ilyen ügyeknél a tagállami mérlegelési kör szűk.⁸² Mégis, a politikai közlés nem „abszolút”, korlátozni lehet, ha jogsértést valósít meg,⁸³ így különösen akkor, ha az adott közlés diszkriminatív és gyűlöletet közvetít bizonyos csoportokkal szemben.⁸⁴ E körben a Nagykamara megemlítette azt is, hogy Sancheznek mint politikai szereplőnek – hasonlatot vonva az Erbakan-ügyben foglaltakkal⁸⁵ – különös figyelmet kell tanúsítania, hogy elkerüljek az olyan szólásokat, amelyek erősíthetik az intoleranciát. Végül a politikai kontextus tekintetében, ismételten a Féret-ügyre hivatkozva⁸⁶, azt is megállapították, hogy a politikai diskurzus fokozott szabadsága magában hordozhatja annak a veszélyét is, hogy ilyen helyzetben a xenofób és rasszista közlések hatásai nagyobbak és károsabbak lehetnek.

A Nagykamara ezt követően azt tárgyalta, hogy felelős-e Sanchez a harmadik felek által közzétett kommentekért saját FB-oldalán, különösen a Delfi-ügyben foglaltakra figyelemmel.⁸⁷ Ehhez kapcsolódóan elsőként kiemelték a bírák, hogy hozzászólások egyértelműen gyűlöletbeszédnek minősülnek. A hozzászólásokban megjelenő kifejezések, így a „kebab”, „sária”, „muszlimok által végzett kábítószerkereskedelem” vagy éppen a „fátylas nők” egyértelműen – és ahogy az ítélet fogal-

⁷⁷ *Sanchez v. France* (36. lj.) [119].

⁷⁸ *Sanchez v. France* (36. lj.) [120]–[121].

⁷⁹ *Sanchez v. France* (36. lj.) [124]–[128].

⁸⁰ *Sanchez v. France* (36. lj.) [141].

⁸¹ *Sanchez v. France* (36. lj.) [144]; Vö.: *Perinçek v. Switzerland* (51. lj.) [153].

⁸² *Sanchez v. France* (36. lj.) [146]; Lásd ehhez: *Willem v. France* App no. 10883/05 (16 July 2009).

⁸³ Vö.: *Castells v. Spain* App no. 11798/85 (23 April 1992).

⁸⁴ *Sanchez v. France* (36. lj.) [149].

⁸⁵ *Erbakan v. Turkey* (63. lj.) [64].

⁸⁶ *Féret v. Belgium* (62. lj.) [76].

⁸⁷ *Sanchez v. France* (36. lj.) [163]–[166].

maz – „tökéletesen” leírtak egy adott alanyi kört, a muszlim közösséget.⁸⁸ Ezt követően a Bíróság a kérelmező által megtett lépéseket mérlegelte. E helyütt a Bíróság mindenképp jelezte, hogy üdvözlendő lenne egy fióktulajdonos részéről egy minimális mértékű szűrése a jogellenes (különösen a nyilvánvalóan jogellenes) tartalmaknak,⁸⁹ ugyanakkor azt is aláhúzta, hogy jelen esetben semmiféle előírás nem rendelkezett arról, hogy Sancheznek szűrnie kellett volna a kommenteket. Mégis, Sanchezre nézve felelősséget állapított meg az EJEB; azzal, hogy a FB-oldala nyilvánosan hozzáférhető volt, és figyelembe véve a választásokat érintő politikai kontextust, Sancheznek tisztában kellett lennie azzal, hogy oldala feszültségek színterévé válhat.⁹⁰

A Nagykamara érvelésében akár újdonságnak is tekinthető, hogy a Facebook vállalat nyilatkozatait is citálta annak érdekében, hogy Sanchez felelősségét megalapozza. A Facebook-szabályzat szerint ugyan minden felhasználó maga gondoskodik a saját maga által közzétett tartalmak jogszerűségéről, az EJEB felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy Sanchez közzétett a FB-falán egy üzenetet, amelyben kiemelte, hogy a követői „legyenek óvatosak” a hozzászólások tartalmát tekintve.⁹¹ Ez a Bíróság szerint bizonyítja azt a feltételezést, hogy Sanchez tudta, vagy legalább előre láthatta, hogy a FB-falára érkező kommentek esetlegesen jogellenes tartalma(ka)t tartalmazhatnak. Az EJEB kiemelte azt is, hogy Sanchez napi szinten ellenőrizte a közösségi média oldalát. Mindezekon túl – és egyben talán a legfontosabb érv a Nagykamara részéről – annak megállapítása volt, hogy „a közismertség és a reprezentativitás szükségszerűen bizonyos visszhangot és tekintélyt kölcsönöz a szóban forgó személy szavainak, tetteinek vagy mulasztásainak.”⁹² A mulasztás idesorolásával pedig az EJEB végső soron kifejezte, hogy Sanchez felelős volt az oldalán közzétett és el nem távolított kommentekért.

A fentiek figyelembevételével a Nagykamara megállapította, hogy a beavatkozás arányosnak és jogszerűnek minősül az EJEE 10. cikkében foglalt jog korlátozásának vonatkozásában.⁹³ Az ítélet kapcsán egy egyetértő vélemény, és – sokszínű és szerteágazó érveket tartalmazó – két különvélemény, illetve egy közös különvélemény született.

Bošnjak bíró különvéleményében kifejti, hogy a többségi döntéssel ellentétben az EJEE 10. cikkét sérti a beavatkozás. Bošnjak bíró két érvre alapozza különvéleményét. Először is nem ért egyet a többség azon véleményével, hogy a kérelmező elítélése előrelátható volt. Bošnjak bíró azt állítja, hogy maga a törvény megfogalmazása nem támasztja alá annak lehetőségét, hogy mindkét fél ellen büntetőeljárás induljon a „kaszkádszerű” büntetőjogi felelősség összefüggésében. Másodszor, a különvéleményben Bošnjak bíró megkérdőjelezi a kérelmező elítélésének szükségességét az

⁸⁸ *Sanchez v. France* (36. lj.) [172]–[178].

⁸⁹ *Sanchez v. France* (36. lj.) [190]–[191].

⁹⁰ *Sanchez v. France* (36. lj.) [193].

⁹¹ *Sanchez v. France* (36. lj.) [194].

⁹² *Sanchez v. France* (36. lj.) [201].

⁹³ Dirk Voorhoof: „European Court of Human Rights (Grand Chamber): *Sanchez v. France*” *IRIS* 2023/6. 2.

S.B. által közzétett komment miatt. Úgy véli, hogy a kérelmezőt nem kellett volna felelősségre vonni a komment törlésének elmulasztásáért, figyelembe véve az ügy ténybeli körülményeit.⁹⁴ Ehhez a véleményhez csatlakozott a végül egyetértő véleményt megfogalmazó Kúris bíró is, aki végső soron amellett érvelt, hogy bár a többség joggal állapította meg azt, hogy nem sérült a kérelmező joga az EJEE 10. cikke alatt, úgy véli, hogy a Bíróságnak határozottabb és egyértelműbb ítéletet kellett volna hoznia a gyűlöletkeltő nyelvezetet tárgyaló ügyekben.⁹⁵

Ravarani bíró különvéleményében sajnálatát fejezte ki amiatt, hogy nem tudott az ítélet rendelkező része mellett szavazni, annak ellenére, hogy a Bíróság érvelésének nagy részével egyetértett. A beavatkozás jogszerűségével összességében egyetért ugyan, de a „kiadó” fogalmának megalapozatlanságát aggályosnak tartotta. Ravarani bíró egyetértett a többség azon következtetésével is, hogy a hazai bíróságok nem sértették meg az EJEE 10. cikkét a kérelmező FB-falán L.R. által közzétett megjegyzésekkel kapcsolatban, ugyanakkor megkérdőjelezi, hogy S.B. kommentje is a vitatottak közé tartozik, mivel azt huszonnégy órán belül törölték, ráadásul a komment szerzője és nem a felperes. Ravarani bíró úgy érvel, azzal, hogy Sanchezre e tekintetben felelősséget rónak fel, túlságosan is kiterjeszti az EJEB a rá vonatkozó kötelezettségek körét.⁹⁶

Közös különvéleményükben Wojtyczek és Zünd bírák kifejtik, hogy a francia törvények jelen helyzetre történő alkalmazása nem elégíti az előreláthatóság követelményét. E helyütt a bírák aláhúzzák, hogy az előreláthatóság követelményét a norma címzettjei, azaz az átlagemberek szemszögéből kell vizsgálni, amely jelen többségi döntésben nem valósult meg. Csatlakozva a Ravarani bíró által taglalt kötelezettségpolémiához, a bírák jelzik, hogy a kommentek ellenőrzése és kvázi cenzori szerepkör vállalása egy FB-fal tulajdonosára nézve aránytalan és túlzó kötelezettséget jelent, és javasolták a jövőben az előzetes értesítés és a jogellenes tartalmak levételeire szolgáló arányos határidő bevezetését ilyen esetekben.⁹⁷

AZ ESET VÁRHATÓ KÖVETKEZMÉNYEI

A Sanchez-ügyben hozott döntés hosszú távú hatásairól óvatosan érdemes nyilatkozni, ugyanakkor az egyértelműen megállapítható, hogy az online politikai diskurzusra kifejezetten nagy hatással lesz a döntés. Ugyan magában az ítéletben is több ízben aláhúzta az EJEB a politikai közlés és a politikai diskurzus korlátozásának szűk lehetőségeit,⁹⁸ jelen döntés határozottan szembemegy az eddigi, konzekvensnek mondható gyakorlattal. Päivi Korpisaari álláspontja szerint a végső döntés „nem áll összhangban az uniós joggal (különösen az Eker. irányelv 15. cikkével)

⁹⁴ *Sanchez v. France* (36. lj.) [221]–[239].

⁹⁵ *Sanchez v. France* (36. lj.) [212].

⁹⁶ *Sanchez v. France* (36. lj.) [214]–[220].

⁹⁷ *Sanchez v. France* (36. lj.) [240]–[246].

⁹⁸ Lásd még: *Wingrove v. the United Kingdom* App no. 17419/90 (25 November 1996), [58]; *Stoll v. Switzerland* App no. 69698/01 (10 December 2007), [106].

és az EJEB korábbi ítélkezési gyakorlatával, valamint nem vette kellő mértékben figyelembe azt a politikai kontextust, amelyben a vita zajlott.”⁹⁹

Nem vitatva a hozzászólások jogellenességét, fontos felidézni, hogy az EJEB ki-áll amellett, hogy az EJEE 10. cikkében megfogalmazott védelem kiterjed a politikai és társadalmi információkra is,¹⁰⁰ akkor is, ha azok adott esetben „sokkolóak” vagy megbotránkozást keltenek. Ezen ellentmondással kapcsolatos Natalie Alkiviadou kiváló meglátása, amely szerint: „A Sanchez kontra Franciaország-ügy az EJEB által kellő kontextuális vagy elméleti megalapozottság nélkül eldöntött gyűlöletbeszéd-del kapcsolatos ügyek hosszú listáját gyarapítja.”¹⁰¹

Szintén nem szabad megfeledkezni arról a tényről sem, hogy bár az EJEB aláhúzta, hogy feszültséggel teli időszak volt a francia választási kampány, és kétségtelenül irányadó lehet a fentebb hivatkozott Erbakan-ügy is, Sanchez maga nem tett közzé gyűlöletkeltő tartalmat. Kiemelésre érdemes a Bíróság azon érvelése, hogy az előreláthatóság követelménye kvázi „hajlíthatóvá” válik, amennyiben egy új jogi helyzet kerül a bíróságok elé, és ez egyértelműen melegágyává válhat az önjelölt cenzoroknak, a hozzászólók részéről pedig dermesztő hatást eredményezhet – amely a fentiek értelmében nem állna összhangban az EJEB által kiemelt védelemben részesített politikai párbeszéd védelmével és támogatásával. Szintén megkérdőjelezhető, hogy a döntés mennyiben áll összhangban a véleménypluralitás értékével, és az általános közvélemény tájékozódásához és az emberek vitában való részvételének elvével.¹⁰²

Az EJEB gyakorlatának koherenciája aspektusát vizsgálva megkerülhetetlen a Delfi-ügyben foglaltakkal szembeni érvelési szempontok és struktúra divergálása. Míg a Delfi-ügyben az EJEB kategorikusan kizárta a vizsgálatból azokat az online felületeket, ideértve azokat az internetes fórumokat, ahol harmadik felek hozzászólásai terjeszthetők, addig a Sanchez-ügyben éppen ennek ellenkezőjét teszi a Bíróság – a Facebook ugyanis minden elemében megfelel a Delfi-ügyben felvázolt internet fórum kritériumnak. Mégis, ahogy azt az ítélet is kiemeli, az EJEB tudatosan eltér az eddigi gyakorlattól és a Facebook-falat mint politikai célok kibontakozására használható eszközt értelmezi az EJEE 10. cikk (2) bekezdésével összhangban.¹⁰³ Megjegyzendő e helyütt, hogy a gyakorlat szempontjából aggodalomra adhat okot a Delfi-ügyben megállapítottak „gumiszabályként” való alkalmazása – a felelősség perspektívájából értékelni egy platformot ugyanis eddig az EJEB gyakorlatában sosem tapasztalt diszkréciót eredményezhet a bírák számára.

E kérdések különösen fontosak lesznek a jövőben, hiszen úgy tűnik, hogy az EJEB a Sanchez-ügyben alacsonyabb küszöbértékre helyezte a gyűlöletbeszédnek minősítés határait. E körben érdemes Bayer Judit gondolatait felidézni, aki a gyűlöletbeszéd-minősítés alacsonyabb küszöbértéke mellett érvel többek között magasrangú,

⁹⁹ Korpisaari (42. lj.) 370.

¹⁰⁰ *Müller and Others v. Switzerland* App no. 10737/84 (24 May 1998).

¹⁰¹ Natalie Alkiviadou: „Hate Speech by Proxy: Sanchez v. France and the Dwindling Protection of Freedom of Expression” *OpinioJuris*, 2023. május 16., <https://futurefreespeech.com/opinio-juris-hate-speech-by-proxy-sanchez-v-france-and-the-dwindling-protection-of-freedom-of-expression>.

¹⁰² *Melnychuk v. Ukraine* App no. 7707/02 (19 October 2004), [2]; *Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary* App no. 18030/11 (8 November 2016), [163].

¹⁰³ *Sanchez v. France* (36. lj.) [180].

illetve nagy hatással és befolyással rendelkező politikusok által terjesztett gyűlöletbeszéd esetén.¹⁰⁴ A Sanchez-ügy e tekintetben viszont árnyalja Bayer felvetését, egyben felvetve az európai politikai szólás talán egyik legkritikusabb gondolatát: gyűlöletbeszéd-terjesztésnek számít-e kommentek fennhagyása egy közösségi médiafelületen? A Sanchez-ügy lényegében tehát egyszerre vet fel problémákat a monitorozási hiány megfelelő értelmezése és a politikai beszéd vonatkozásában is.

Gyakorlati szemszögből megközelítve a fentiek mellett számos polémiát felvet a döntés és annak precedens értéke. Ugyan a Sanchez-ügy lokális, alkalmazható-e az ítéletben taglalt kiterjesztett, személyes közösségi felületek feletti felügyelet egy országos választásnál? Hasonlóan döntött volna az EJEB, ha a 150 000 fő lakossággal rendelkező, feltételezhetően leginkább helyi aktivitást generáló választások helyett a párizsi választások során terjesztettek volna hasonló gyűlöletkeltő kommenteket egy jelölt oldalán?

ÖSSZEFOGLALÁS

A politikai viták társadalmunk alappillérei, főleg egy választási eljárás során. Ha az államok a véleménynyilvánítás szabadságát könnyen korlátozhatják ilyen esetekben, akkor a demokratikus diskurzus és végső soron a demokratikus társadalmak látják annak kárát. Az EJEB korábbi ítéleteiben viszonylag konzekvensen ítélte meg mind a platformok felelősségét, mind pedig a politikusok sajátos helyzetét, ám a Sanchez kontra Franciaország-ügy meglepő elmozdulást jelent a korábbi ítéletekben foglaltaktól. Egyrészt „a gyűlöletbeszéd romboló ereje halványította a korábban alkalmazott kritériumokat”,¹⁰⁵ másrészt – a Delfi- és a Tamiz-ügyekben elfoglalt állásponttól eltávolodva – az EJEB 2023-ban nem pusztán a nagyméretű, kereskedelmi alapon működtetett és hivatásszerűen üzemeltetett portálok számára állított fel felelősséget a kommentekért,¹⁰⁶ hanem mostantól – az ítéletből kiolvashatóan – bizonyos magánszemélyek is folyamatos monitorozásra lehetnek kötelezve. A gyakorlatban ez az ítélet azt jelenti, hogy a közösségi média egyes prominens személyiségeinek ugyanazok a kötelezettségei lennének, mint a platformoknak.¹⁰⁷ Ahogy Jacob van de Kerkhof az ítélet egyik elemzésében megfogalmazta: „a döntés drámai kiterjeszti azon személyek és szervezetek körét, akiknek aggódnuk kell amiatt, hogy internetes közvetítőként felelősségre vonják őket, olyannyira, hogy ez minden-

¹⁰⁴ BAYER Judit: „Balancing Competences and the Margin of Appreciation: Structuring Deference at the ECtHR” *Hungarian Journal of Legal Studies* 2022/3. 269–284., <https://doi.org/10.1556/2052.2020.00003>.

¹⁰⁵ Frederic KUPSCH: Watch Your Facebook Comment Section! *Völkerrechtsblog*, 2021. október 15., <https://voelkerrechtsblog.org/watch-your-facebook-comment-section>.

¹⁰⁶ *Sanchez v. France* (36. lj.) [166].

¹⁰⁷ ARTICLE-19: „European Court of Human Rights: Dangerous decision for free speech online” *article19.org*, 2023. május 15., www.article19.org/resources/european-court-of-human-rights-dangerous-decision-for-free-speech-online.

kire kiterjedhet, aki jelen van a közösségi médiában.”¹⁰⁸ Az online tartalomért való felelősségnek ilyen kiterjesztése számos veszélyt rejt magába: bizonyos prominens felhasználókat kitehet olyan terheléses támadásoknak, amely ellen szinte lehetetlen védekezniük.¹⁰⁹ És ehhez elég csak pár jogsértő komment, amit nem távolítanak el, akár valódi személyek, akár trollok, akár botok hozzák azt létre.¹¹⁰

Ezután pedig két út körvonalazódik, amelyek közül egyik sem megnyugtató:

– A: a politikusok és a közszereplők bizonyos embereket – pusztán a nézeteik alapján – meg fognak akadályozni abban, hogy hozzáférjenek a nyilvános falukhoz, és hozzászóljanak, hiszen ez jogi kockázatot jelenthet számunkra, vagy

– B: óvatosságból – mivel nincs meg a szükséges tudásuk és a kellő idejük a jogellenesség megítéléséhez – az összes potenciálisan veszélyes kommentet törölni fogják, amely bizonyosan jogszerű tartalmak eltávolítását is fogja eredményezni.¹¹¹

A dermesztő hatás mindkét út esetében hozzá fog járulni, hogy az élénk demokratikus viták alacsonyabb lángon égjenek. Sajnos az út, amelyre az EJEB a 2023-as Sanchez-döntésével lépett, egy fokkal közelebb vitt bennünket az amúgy is egyre növekvő digitális autoritarizmushoz.¹¹²

¹⁰⁸ Jacob VAN DE KERKHOF: „Sanchez v. France: The expansion of intermediary liability in the context of online hate speech” *Strasbourg Observers*, 2023. július 17., <https://strasbourgobservers.com/2023/07/17/sanchez-v-france-the-expansion-of-intermediary-liability-in-the-context-of-online-hate-speech>.

¹⁰⁹ MEDIA DEFENCE – ELECTRONIC FRONTIER FOUNDATION: „Intervention in Sanchez v. France” 2022. április 8., <https://www.mediadefence.org/wp-content/uploads/2022/05/20220408-FINAL-Sanchez-v-France-MD-EFF-Written-Comments-1.pdf>. 1–2.

¹¹⁰ Kovács Andrea: „Botok, automatizált fiókok a közösségi médiában” in Nagy Marianna – FAZEKAS Marianna (szerk.): *Jogi Tanulmányok 2022* (Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola 2022) 209–212.

¹¹¹ Mindezt vö. *Delfi AS v. Estonia* (lj. 20.) [67]: „err on the side of caution to avoid possible subsequent liability”.

¹¹² ACCESSNOW: *The return of digital authoritarianism*. 2022. május 24., www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2022/05/2021-KIO-Report-May-24-2022.pdf.